

Lost in the mainstream? Gender in het kerncurriculum van de Nederlandse bacheloropleidingen politicologie

Saskia Bonjour, Liza Mügge en Conny Roggeband

SAMENVATTING VAN

Bonjour, S., Mügge, L., & Roggeband, C. (2016). Lost in the mainstream? Gender in Dutch political science education. *European Political Science*, 15(3), 303-313.

Bonjour, S., Mügge, L., & Roggeband, C. (2016). Politicologie 2.0: gender in het kerncurriculum. *Tijdschrift voor Gender Studies*, 19(2), 141-164.

Met dank aan Laura Cleton voor assistentie bij de samenvatting

Macht en machtsverhoudingen zijn het centrale aandachtsterrein van politicologie. Gender is een wezenlijk aspect van de verdeling van macht in de samenleving en daarom een fundamenteel politicologisch begrip. Onderzoek naar gender in politicologie heeft de laatste twintig jaar een enorme vlucht genomen en is een centraal onderdeel geworden van de discipline. Dit onderzoek biedt een nieuw perspectief op bestaande concepten zoals democratie, internationale veiligheid, de welvaartsstaat of vertegenwoordiging. Het introduceert ook voor de politicologie nieuwe benaderingen zoals intersectionaliteit, *feminist institutionalism* en

queer theory. De grote diversiteit en rijkdom aan onderzoek op het gebied van politiek en gender worden echter nauwelijks benut in het onderwijs.

In deze twee publicaties evalueren we de rol van gender in de bacheloropleidingen politicologie in Nederland. De analyse maakt duidelijk dat gender als een kernconcept nog niet goed geïntegreerd is in het Nederlandse politicologische onderwijs. We beargumenteren dat er veel te winnen is bij het integreren van gender in de kerncurricula van Nederlandse opleidingen politicologie en bieden handvatten voor docenten en onderwijsdirecteurs om gender in het curriculum op te nemen.

De opkomst van vrouwenstudies in de jaren 1970 in Nederland was nauw verbonden met de opbloei van het feminisme. Vrouwenstudies had toen een sterk activistisch karakter, met als doel het blootleggen van structurele ongelijkheden tussen man en vrouw in de private en publieke sfeer. Eind jaren 1970 werden binnen verschillende politicologieafdelingen studiegroepen en cursussen over vrouwen thema's georganiseerd, maar pas begin jaren 1980 nam het onderzoek naar gender en emancipatie een vlucht door financiële ondersteuning van het Ministerie voor Onderwijs. Richtte vrouwenstudies zich in het begin vooral op de afwezigheid van vrouwen in politicologisch onderzoek, gaandeweg verbreedde het veld zich en nam het een nieuwe naam aan: *Gender & Politics*.

Terwijl gender in politicologisch onderzoek stevig wortel heeft geschoten, is dat nog niet het geval in het onderwijs. Uit een systematische analyse van studiegidsen, gepubliceerd in *European Political Studies*, blijkt dat 'gender en intersectionaliteit' in de verplichte vakken van de curricula van de vier Nederlandse universiteiten met een bachelorprogramma politicologie niet of nauwelijks aan bod komt. Het aanbod van keuzevakken over gender en intersectionaliteit verschilt sterk per opleiding, waarbij het aanbod aan de Radboud Universiteit en de Universiteit van Amsterdam het grootst is. In een vervolgonderzoek, gepubliceerd in het *Tijdschrift voor Genderstudies*, zijn ook de syllabi van de verplichte vakken in de vier bacheloropleidingen politicolo-

gie geanalyseerd. De resultaten van die analyse bevestigen de bevindingen van de inventarisatie van de studiegidsen: de plaats van gender in het kerncurriculum politicologie aan de Nederlandse universiteiten is zeer beperkt. Studenten van de Radboud Universiteit Nijmegen komen het vaakst in aanraking met gender, terwijl op de Universiteit Leiden slechts in een van de 15 geanalyseerde verplichte cursussen aandacht aan gender en intersectionaliteit wordt besteed.

Het vervolgonderzoek beslaat ook een analyse van de auteurs van de literatuur die voorgeschreven wordt in de verplichte vakken van de vier bacheloropleidingen politicologie. Uit een analyse van in totaal 1.131 teksten blijkt dat van de voorgeschreven literatuur 80% door mannen geschreven is, 10% door mannen en vrouwen samen en 10% door een vrouwelijke auteur. Het werk van vrouwelijke politicologen wordt dus nauwelijks tot de 'canon' gerekend waarvan iedere politicoloog kennis zou moeten nemen. Wij suggereren zeker niet dat vrouwelijke auteurs automatisch een genderperspectief zullen inbrengen en dat mannen dat per definitie niet zullen doen. Toch is de schaarste aan vrouwelijke auteurs in het kerncurriculum om verschillende redenen problematisch. Allereerst zorgt de afwezigheid van vrouwelijke auteurs in het onderwijsaanbod ervoor dat er weinig rolmodellen worden geboden aan vrouwelijke studenten om een wetenschappelijke carrière in de politicologie te beginnen. Ook is er bij een diverse samenstelling van auteurs meer kans op een grotere diversiteit aan

perspectieven. Ten slotte is het vanuit sociale rechtvaardigheid belangrijk dat vrouwen beter vertegenwoordigd worden in de 'canon' van politicologische literatuur.

We beargumenteren dat hoogleraren een belangrijke rol spelen in de (gebrekkige) integratie van gender in de curricula. Hoogleraren hebben in Nederland relatief veel invloed op het profiel van de faculteit en de thematiek van onderwijs. Het geringe belang dat hoogleraren hechten aan gender en politiek, is een veel gegeven verklaring voor de instabiele positie van gender in het onderwijs. Hoogleraren zijn meestal mannen; slechts 15% is vrouw. De kans dat vrouwen in onderzoek en onderwijs aandacht besteden aan gender, is in vergelijking met mannen hoger. Op het moment dat we de artikelen schreven, waren er in Nederland slechts twee hoogleraren politicologie wier onderzoeksagenda zich expliciet op gender richt. Die zijn beiden verbonden aan de Radboud Universiteit, wat verklaart dat in Nijmegen de meeste cursussen over gender en intersectionaliteit worden aangeboden.

Structurele ongelijkheid tussen mannen en vrouwen lijkt anno 2017 verborgen te blijven door het geloof dat mannen en vrouwen gelijke politieke rechten en kansen hebben verworven. Hoewel er aanzienlijke vooruitgang ge-

boekt is in gendergelijkheid sinds de jaren 1970, is het tempo van verandering laag. Gender is nog steeds een fundamentele spil van sociale en politieke ongelijkheid. Door gender te integreren in kerncurricula, worden studenten gewezen op die ongelijkheid en de politieke mechanismen die deze ongelijkheid veroorzaken. Door die structuren bloot te leggen, wordt benadrukt dat gender geen aangelegenheid alleen voor vrouwen is, maar een fundamenteel onderdeel van machtsverhoudingen en daardoor intrinsiek verbonden met politiek.

In 'Politicologie 2.0: gender in het kerncurriculum' doen we op basis van een survey onder Nederlandse en internationale experts concrete suggesties voor de integratie van gender in politicologische basisvakken, zoals vergelijkende politicologie, methodologie, politieke theorie en internationale betrekkingen. Per vak identificeren we kernconcepten, thema's en literatuur, om docenten en onderwijsdirecteurs te ondersteunen bij het integreren van gender in het kerncurriculum. Onderwijs in Gender & Politics stelt nieuwe vragen en biedt een kritisch perspectief op bestaande concepten, theorieën en methoden. Daarmee stelt het studenten in staat ongelijkheid te identificeren en te verklaren en innovatieve oplossingen te ontwikkelen om genderongelijkheid te bestrijden.